

IN-NUTARI

FL-EWWEL SNIN TA' L-INGLIŻI F'MALTA

III

Bħalma kien hemm xi wħud li talbu biex jilħqu Nutari malli dawn il-Gżejjer għaddew għal taħt il-Ħakma Ingliża, hekk ukoll kien hemm oħrajn li riedu jsiru Stipulanti.

L-ewwel wieħed li talab biex jilħaq Stipulant, wara t-tluq tal-Frañċiżi minn hawn, kien jismu Pawlu Vella. Dan qal li għamel 5 snin jaħdem ta' Skrivan ma' zijuh, in-Nutar Xandru Patrizju Spiteri, biex jitharreg f'dina l-professjoni. F'daž-żmien tgħallem ukoll l-Istituzzjoni Ċivili mill-Avukat Gużê Nikol Zammit. Għalhekk talab is-setgħa biex jibda jagħmel il-Kuntratti f'isem in-Nutar Spiteri li semmejna.

In-Nutar Spiteri għamel minn idejh, fejn wiegħed li malli Vella jsir Stipulant, huwa jżommu jaħdem miegħu.

Vella gie mlaħħaq Stipulant fit-12 ta' Mejju 1801, billi meta għamel l-eżami għand l-Udituri, dawn sabuh tajjeb għal dak li talab.

Wara Vella, insibu lil wieħed minn Haż-Żebbug li thajjar ukoll biex jilħaq Stipulant. Dan kien jismu Midju Brignone. L-ewwel ma beda jaħdem ta' Skrivan, kien ma' missieru, in-Nutar Gużê Gustu Brignone. Wara l-mewt ta' missieru u l-ftuħ ta' l-ibliet, daħal man-Nutar Gużê Bonavita. F'dax-xogħol, b'kollox, dam jitharreg erba' snin. Izda, billi xtaq li jissokta 'l quddiem f'din il-professjoni, talab li jsir Stipulant man-Nutar Saver Nazju Bonavita.

Meta l-Udituri eżaminaw lil Brignone, sabuh tajjeb. Dawn qalu, li għalkemm Brignone hu żagħżuġħi sewwa, izda għad ma kellux 18-il-sena. Għal dawn kien jonqsu 4 xhur u 26 jum. Fuq hekk hallew f'idejn il-Gvernatur biex, jekk irid, iġħaddih għal Stipulant.

Il-Gvernatur, għalkemm għoġbu jahtar lil Brignone bi Stipulant fit-12 ta' Ġunju 1801, izda s-setgħa li tah kienet li jista' jaħdem f'xi għamliet ta' kuntratti biss.

Konna għedna li l-Liġijiet isemmu li biex wieħed jilħaq Stipulant, qabel irid jagħmel hames snin jaħdem ta' Skrivan ma' Nutar. Izda mill-biċċa ta' Brignone nerggħu naraw, li dawn il-Liġijiet kienu jiġġebbd u kemm irid il-Gvernatur. Terġa' din ta' Brignone ma kinitx kbira daqs ta' oħrajn.

Jekk Brignone sar Stipulant wara erba' snin xogħol ta' Skrivani kien hemm oħrajn li laħqu fi żmien anqas minnu, bħalma sa nuru.

Fl-1801, wieħed minn Haż-Zebbuġ, jismu Pietru Pawl Amato, għamel talba biex isir Stipulant. Fiha qal li kien ilu disa' snin jagħti ruħu għat-tagħlim tal-Grammatka, ir-Rettorika u l-Filosofija, kif ukoll l-Istituzzjoni Ġustinjani. U dan li qal wettqu b'xhieda bil-miktub li baġat mat-talba li għamel. Fiż-żmien li semma, hadem ukoll ta' Skrivani għal sena u bosta xhur man-Nutar Ġorġ Magri, biex jitharreg f'dina l-professjoni. Izda, wara ż-żmien ta' tliet li għamel, deherlu li sar tajjeb u ta' hila. Għalhekk, billi xtaq jgħaddi 'l quddiem fil-professjoni, talab li jsir Stipulant man-Nutar Ġorġ Magri.

Billi l-Udituri eżaminawh u sabu tajjeb, il-Gvernatur tah, fil-20 ta' Lulju 1801, is-setgħa li talab.

Wara Amato, insibu lil Salvo Borg. Dan ukoll ried li jilhaq Stipulant qabel iż-żmien imsemmi mill-Liġijiet. Fit-talba li Borg għamel, qal li lilu jmiss li jsir, billi hu l-ewlieni u l-akbar wieħed fost sħabu l-Istipulanti. Ta' Skrivani hadem għal dawra ta' sentejn man-Nutar Beneditt Falzon. Wara hadem sitt xhur oħra man-Nutar Lwigi Falzon. Il-Gvernatur laqa' t-talba ta' Borg, u fit-18 ta' April 1802, laħqu Stipulant, wara li kien għadda mill-eżami li għamlulu l-Udituri.

Bħal dawn iż-żewġ Skrivani li semmejna, kien hemm ukoll oħrajn li saru Stipulanti qabel iż-żmien ta' hames snin. Izda bli gibna, naħsbu li hu biżżejjed biex nagħtu bjiel sewwa dwar it-tigbid li kien isir fil-Liġijiet ta' dari.

L-istipulant Amato, li 'l fuq semmejna, wara xi żmien li kien ilu jaħdem man-Nutar Magri, telaq lil dan biex mar man-Nutar Nazju Saver Bonavita. Izda, biex għamel dan it-tibdil fit-13 ta' Jannar ta' l-1802, qabel talab ir-rieda tal-Gvernatur. Waqt li Amato kien jaħdem ta' Stipulant man-Nutar Bonavita, għamel talba lil-Gvernatur Cameron. Fiha qal, li billi kien joqgħod f'Haż-Zebbuġ, gie mitlub kemm-il-darba min-nies ta' hemm biex jagħmilhom xi kuntratti. Izda, billi hu ma kellux din is-setgħa, ma satax jindaħal għalihom mingħajr ir-rieda tal-Gvernatur. Għalhekk talab biex jagħtih din is-setgħa. U l-Gvernatur, għalkemm fit-18 ta' Ġunju 1802 tah dak li talab, izda amarlu, li b'hekk ma jqisx ruħu li qala' s-setgħa li jista' jwaqqaf Offizzju hemm.

Bis-setgħa li qala' Amato, gie daħal fil-għalqa sewwa tan-Nutar Pietru Buttigieg. Bħalma għedna il-Ewwel Tqasima,

hadd, hliet Buttigieg, ma kien jista' jaħdem ta' Nutar f'Haż-Żebbuġ. Izda, għalkemm Cameron kien wettaq dak li ta' Ball lil Buttigieg, maż-żmien beda jillaxxa dwar din il-bieċa. Għalhekk ta wkoll lil Amato li jista' jaħdem il-kuntratti liż-Żebbuġin. Imma, biex bħalkieku Cameron ma jnaqqasx għal kollox u f'daqqa mis-setgħa li Buttigieg kellu f'Haż-Żebbuġ, amar lil Amato li ma jżommx Offizzju f'dak ir-raħal. B'dana kollu, bis-setgħa li Cameron ta lil Amato, gie tmellah ukoll mil-Liġijiet ta' dak iż-żmien. Waħda minn dawn kienet tgħid, li l-Istipulant jista' jaħdem biss fl-Offizzju ta' dak in-Nutar li miegħu jkun. Izda dari ma kienu jaraw bi kbira u bi tqila xejn, la darba d-drawwiet kienu jegħelbu l-Liġijiet.

Għas-setgħa li giet mogħtija lil Amato, din id-darba Buttigieg ma tkellem xejn. U dan aktarx li ġara billi lil Buttigieg, wara xi żmien li laħaq Logutenent, żdiedlu x-xogħol f'dana l-impieg, u b'hekk ma setax ilaħhaq ukoll f'kollox mal-professjoni ta' Nutar li kellu. Barra minn hekk, seta' jkun ukoll li bil-50 skud li Buttigieg kellu fix-xaxar, bħala Logutenent f'raħal, kien iġġaddiha tajjeb f'dak iż-żmien. U għalhekk, aktarx li Buttigieg deherlu, li la darba qiegħed iġix sewwa, kellu jħalli lil haddieħor iġix ukoll.

Meta whud mill-iskrivani jilhiqu Stipulanti, xi drabi ma kinux jiehdu dawk il-kuntratti, imsejha ta' bejn il-ħajjin, kollha f'daqqa. Xi għamliet ta' kuntratti, bħal donazzjoni bejn il-ħajjin u l-kitba taż-żwieġ, kienu jistgħu jagħmlu-hom meta jgħaddi xi żmien wara li jkunu saru Stipulanti.

Post dawk li ġralhom bħalma hawn fuq semmejna, insibu lil Midju Brignone. Dan, bħalma għedna, kien sar Stipulant fit-12 ta' Gunju ta' l-1801; izda, is-setgħa li jista' jaħdem fid-donazzjonijiet ta' bejn il-ħajjin u l-kitba taż-żwieġ, tawhielu fit-12 ta' Awissu ta' l-1803, fuq talba oħra li kien għamel u wara li reġa' għadda mill-eżami ta' l-Udituri.

Bħal Brignone ġara wkoll lill-Istipulant Pietru Pawl Amato. Dan, meta fl-1801 sar Stipulant, ma tawhx kollox. Fuq hekk, sentejn wara, talab id-donazzjoni ta' bejn il-ħajjin u l-kitba taż-żwieġ. Izda, għalkemm l-Udituri sabuħ tajjeb fl-eżami li għamlulu, qalu lill-Gvernatur biex jagħtih il-kitba taż-żwieġ biss.

Semmejna d-donazzjoni ta' bejn il-ħajjin. Din issir bejn il-mara u r-raġel waqt li dawn ikunu għadhom f'saħħithom. Izda barra din hemm donazzjoni oħra, dik li ssir qabel il-

mewt ta' xi hadd. U din tissejjah "*donazione a causa di morte*".

L-imsemmi Amato dam jahdem man-Nutar N.S. Bonavita sena u ghaxar xhur. Wara talab lill-Gvernatur biex imur jahdem man-Nutar Guzé Bonavita, imhabba li lil dan telqu l-Istipulant li kellu (Salvu Gera), ghax kien ghamel l-eżami u ghadda għall-Nutar, Il-Gvernatur laqa' t-talba ta' Amato u, fid-29 ta' Novembru 1803, tah li ried. Fiż-żmien li Amato kien ma' Guzé Bonavita, iżżewweġ u, minn Haż-Żebbuġ, mar joqgħod in-Naxxar. Din il-bieċa kienet ta' tfixkil għalih biex, min-Naxxar jissokta jmur jaqdi dmiru fl-Offizzju tan-Nutar Guzé Bonavita. Fuq hekk, biex jehles minn dan l-ixkiel, talab lill-Gvernatur li jagħtih is-setgħa halli jkun jista' jagħmel il-kuntratti fin-Naxxar f'isem in-Nutar li semmejna.

Biex in-Nutar Bonavita juri li għoġbu dak li ried Amato, għamillu xhieda bil-miktub. Fiha qal li jaf tajjeb li Amato hu ta' hila u raġel sewwa hafna. Għalhekk irid li jhalli lil Amato biex jagħmillu l-kuntratti għalih (għan-Nutar Bonavita) fin-Naxxar. Fuq ix-xhieda ta' Bonavita, il-Gvernatur, fid-29 ta' Mejju 1804, ta lil Amato s-setgħa li talab.

Bit-tluq ta' Amato minn Haż-Żebbuġ, in-Nutar Pietru Buttigieg ħeles minn bieċa xkiel. Izda, jekk ħeles minn Amato, ma saqajh baqa' Stipulant ieħor, Midju Brignone. Dana, billi kien ukoll minn Haż-Żebbuġ, gie li ħa minn hemm xi kuntratti, għan-Nutar Kalēdon Debono. Terga' Brignone dawn hadhom bla ma talab is-setgħa meħtieġa għalhekk minn għand il-Gvernatur. B'dana kollu, m'hux biss il-Gvern ma kellmux, imma lanqas in-Nutar Buttigieg ma tħarreġ għal dan id-dhul ta' Brignone fil-għalqa tiegħu.

Xi drabi, bħalma għedna band'ohra f'dina l-kitba, uħud kienet jsemmu hwejjeg li ma kellhomx x'jaqsmu mal-hila li wieħed irid ikollu biex jilħaq Nutar.

Ma' dawk li ġibna, darb'ohra nsemmu oħrajn li għamlu hekk. U dan nagħmluh biex nagħtu aktar hjeġ ta' kif kienu l-liwejjeg fiż-żmenijiet li qegħdin insemmu.

(*Jissokta*)

Guze Gatt